

Huomioita varhaiskasvatukseen ja koulutukseen liittyvistä taloustieteellisistä tutkimustuloksista

Tuomas Kosonen

Keskityn tässä erityisesti varhaiskasvatusta ja sen vaihtoehtona perhevapaita koskeviin asioihin, joihin olen omilla tutkimuksillani keskittynyt. Tässä käytän taustamateriaalina mm. Julkaisuja Kosonen (2014), Kosonen ja Huttunen (2018), Karila, Kosonen ja Järvenkallas (2017) ja Carnicelli ym. (2020) ja näistä edelleen löytyviä viittauksia.

Yleisesti ottaen Suomessa lapsia koskeva politiikka poikkeaa voimakkaasti muista Pohjoismaista perhevapaan pitkän keston ja siihen liittyvän rahallisen tuen eli lasten kotihoidon tuen kohdalla. Muuten kaikissa Pohjoismaissa on suunnilleen samanlaiset lapsiin kohdistuvat käytännöt eli kansainvälisesti vertaillen hyvin tuetut äitiys- ja isyysrahat sekä verrattain edullinen ja laadukas varhaiskasvatus. Muissa Pohjoismaissa tuettu vanhempain vapaa kestää kuitenkin vain vuoden tai puolitoista, kun se Suomessa tosiaan kestää kolme vuotta. OECD:n tilastoistakin selviää, että lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen jää selkeästi jälkeen Suomessa muista Pohjoismaista, erityisesti ikäryhmässä alle 3-vuotiaat. Myös äitien työllisyys jää jälkeen muista Pohjoismaista kun lapset ovat tämän ikäisiä. Omissa tutkimuksissani olen osoittanut, että lasten kotihoidon tuki ja sen rahallinen taso myös selittävät suuren osan näistä eroista muihin Pohjoismaihin.

Eri Pohjoismaissa ja Saksassa tehdyt tutkimukset osoittavat, että varhaiskasvatuksen varhaisempi aloittaminen on lapselle edullista ainakin kun lapset tulevat alhaisemman sosioekonomisen aseman perheistä. Tutkimus, jota itse olen ollut tekemässä osoittaa myös Suomen kontekstissa että keskimäärin lapset pärjäävät esim. neuvolatesteissä viisivuotiaana paremmin kun ovat osallistuneet yksivuotiaana varhaiskasvatukseen. Tästä poikkeavia tuloksia on lähinnä maista, joissa varhaiskasvatus ei laadultaan muistuta pohjoismaista varhaiskasvatusta. Täten Suomen alhaista varhaiskasvatuksen osallistumisastetta, jota lasten kotihoidon tuki pitää yllä, voi pitää lasten edun kannalta ongelmallisena. Tämä luo epätasa-arvoa niiden lasten välille jotka ovat pitkään kotihoidossa ja niiden jotka menevät aiemmin varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatukseen osallistumisaste on selkeässä yhteydessä esimerkiksi sosioekonomiseen asemaan niin että vähemmän koulutettujen lasten äidit tai pienituloisemmat äidit laittavat lapsensa harvemmin varhaiskasvatukseen vielä lapsen kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana.

Alueellista epätasa-arvoa tilanteeseen lasten osallistumisesta varhaiskasvatukseen aiheuttaa varmasti kulttuuriset erot alueiden välillä. Kuitenkin myös erilaisella politiikalla on vaikutusta. Lasten kotihoidon tukeen annetaan eri kunnissa kuntalisiä, mutta ei kaikissa. Oma tutkimukseni on osoittanut, että nämä todella kausaalisesti vaikuttavat varhaiskasvatukseen osallistumista vähentävästi. Kuntalisissä on myös toisinaan varsin erityisiä ehtoja, kuten se että kaikki lapset tulisi hoitaa kotona, siis myös alle kouluikäiset vanhemmat sisarukset, jotta olisi oikeutettu kuntalisiin. Kaiken kaikkiaan kotihoidon tuen

kuntalisät siis asettavat eri kunnissa asuvia lapsiperheitä eriarvoiseen asemaan joka näkyy varhaiskasvatukseen osallistumisasteessa ja lasten myöhemmässä kehityksessä negatiivisesti.

Lisäksi alueellisina tekijöinä voi pitää huolestuttavana subjektiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajausta. Rajaus koski tilanteita, joissa vanhempi ei ole töissä. Tämä noudattaa siis vanhempien työssäkäynnin logiikkaa, ja jättää huomiotta lasten edun ajattelun. Lasten edun näkökulmasta olisi juuri tärkeätä saada lapset varhaiskasvatukseen silloin, kun ne tulevat heikommasta sosioekonomisesta asemasta kuten kun vanhemmat ovat työttömiä tai usein maahanmuuttajataustaisia. Koska vain osa kunnista päätyi rajaamaan subjektiivista varhaiskasvatusoikeutta, on tämä myös hyvä esimerkki alueellisesta epätasa-arvosta.

Lisäksi eri kunnissa käytetään yksityisen tuotannon varhaiskasvatusta aika eri tavalla. Selkeästi heikoin laatu liittyy perinteiseen perhepäivähoitoon. Yksityisen tuotannon päiväkodit saattavat olla joko heikompilaatuisia tai parempia kuin kunnallisen oman tuotannon päiväkodit. Tästä kysymyksestä tarvittaisiin kipeästi lisää tutkimustietoa. Joka tapauksessa on selvää että eri kunnissa lapset ovat siinä mielessä erilaisessa asemassa että niissä käytetään eri määriä yksityistä varhaiskasvatusta sekä palveluohjausta joko kotihoitoon tai varhaiskasvatukseen, tai perhepäivähoitoon ja kevyemmin ohjattuun leikkikenttätoimintaan. Ei vain ole täysin selvillä onko esim. yksityinen vai julkinen päiväkotimissikin tapauksessa lapsen edun kannalta paras vaihtoehto.

Lähteet:

Carnicelli, L., Kanninen, O., Karhunen, H., Kosonen, T. and Ravaska, T. (2020). “Modeling Family Leave Policies,” Publications of the Government’s analysis, assessment and research activities 2020:20. [Link to the article](#)

Karila, K., Kosonen, T. and Järvenkallas, S. (2017) “Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030,” Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:30. [Link to the article](#)

Kosonen, T. (2014) “To work or not to work? The effect of child-care subsidies on the labour supply of parents,” *The B.E. Journal of Economic Analysis and Policy*, Volume 14, issue 3. [Link to the article](#)

Kosonen, T. and Huttunen, K. (2018) “Kotihoidon tuen vaikutus lapsiin,” Tutkimuksia 115, Labour Institute for Economic Research, Helsinki. [Link to the article](#)